

FRANCESC VALLVERDÚ, LA PARAULA I ELS FETS

JOAN MARTÍ I CASTELL

Universitat Rovira i Virgili de Tarragona - Institut d'Estudis Catalans

jmarti@iec.cat

Fa molts anys, prop de cinquanta, que vaig conèixer personalment Francesc Vallverdú. L'amistat amb ell brollà amb promptitud per la compartició d'interessos i d'idees: La concepció general del món, encara que soni fort, l'amor a la paraula, l'amargor no exempta d'esperança per la situació de la nostra llengua i el rebuig enèrgic de qui l'ha oprimit i l'oprimeix en el transcurs d'un temps tan llarg, que l'ha feta esdevenir literalment un miracle de subsistència.

Ell em donà la mà que m'introduí en la sociolingüística quan tot just naixia com a mètode d'anàlisi entre nosaltres. I m'encomanà l'entusiasme per la recerca a partir del principi general i transcendent que les llengües són molt més que sistemes de comunicació; són allò que ens identifica i que ens cohesiona. Som el que diem, som també *com* diem. Amb Francesc Vallverdú entra de ple aquesta disciplina als Països Catalans. Es pot considerar el principal impulsor d'aquest àmbit, amb la fundació del Grup Català de Sociolingüística.

Tanmateix, més enllà del terreny professional, Francesc Vallverdú fou per a mi un altíssim exemple de com s'ha de fondre el pensament amb els fets; de la coherència en les actituds. Es comportava sempre amb lleialtat a si mateix i als altres; mai no traïa allò que creia que s'havia de defensar, fos en l'espai que fos, fos davant qui fos. No era mur infrangible en les seves opinions, però tampoc fàcilment condescendent a cedir davant les d'altri. Li agradava la dialèctica, practicava la conversa amb delit. Això no obstant, difícilment abdicava allò en què havia reflexionat profundament; practicava, doncs, una fidelitat pulcra a les seves conviccions. Per a fer-se defensor d'una causa —política o lingüística—, prèviament pouava en el que altres n'havien dit i en deien. Quantes i quantes vegades vaig rebre la sol·licitud d'opinió sobre la bondat o no d'una solució lèxica, morfològica o sintàctica! En cartes, sovint manuscrites, m'explicava què pensava respecte tal o tal ús literari, i m'incitava a respondre-li amb la mateixa claredat i sinceritat de què ell se servia. També he tingut ocasió de discutir amb ell sobre la realitat nefasta del franquisme violentament opressor que vam haver de patir, sobre les esperances de sortir-nos-en i sobre la manera amb què ho havíem fet, en el procés que coneixem per transició. Mai no es cansava de tornar i tornar sobre un determinat tema, fins que no li semblava que ja n'havia adquirit el coneixement suficient. I no vull amagar que en alguna ocasió vam tenir discrepàncies d'envergadura distinta, però el seu tarannà bondados feia que les encaixéssim bé, gràcies sobretot al concepte que ell tenia

d'una necessària comprensió que les relacions humanes comporten situacions de tensió que cal tractar amb la bona educació que el caracteritzava. Un home fi.

Era una persona interessada per tot; afamada de saber; curiosa respecte a allò que li podia quedar més allunyat: s'hi acostava. No tenia res a veure amb els qui, fora d'un argument concret que constitueix el nucli de la professió, res no els atreu. Amb Francesc Vallverdú es podia discutir de qualsevol cosa i de qualsevol cosa mostrava tenir un saber enciclopèdic gens habitual.

S'havia forjat un caràcter actiu, el qual, conjuntament amb un sentit de responsabilitat estricta que no fallava absolutament mai, el feien un home lliurat sense limitacions als compromisos que acceptava, que eren molts, perquè la seva vàlua intel·lectual i moral era reclamada ací i allà per la tranquil·litat que es tenia a confiar-li objectius i projectes. La sociolingüística, la traducció, l'assessorament en els mitjans de comunicació i el món editorial foren els espais en què més s'implicà; a part, és clar, de la labor poètica, que li fou, fins a la fi dels seus dies, un camí d'expansió emocional en què, entre d'altres qualitats, es palesava el domini de la matèria primera amb què hi treballava.

Vaig sentir una gran satisfacció quan el Ple de la Secció Filològica, en primera instància, i després el de l'Institut d'Estudis Catalans en definitiva obrien les portes a Francesc Vallverdú. El necessitàvem, el necessitem i el necessitarem. Vaig tenir el goig d'exposar i defensar en ambdós plens la proposta de la seva candidatura. Em fou fàcil, perquè eren moltes les virtuts que hi vaig poder explicar. Totes travessades per dos afectes d'un sol amor: l'afecte a la llengua catalana i l'afecte al nostre país (no torno a dir *Països Catalans*, perquè em consta que, més per respecte a la comunitat sencera de catalanoparlants i per precaució tàctica, que no pas per altres motius, no li agradava aquesta denominació).

Ja sabia que era una decisió encertada fer-lo acadèmic. No en tenia cap mena de dubte. Però la labor que desenvolupà a l'Institut d'Estudis Catalans superà qualsevol supòsit. Es dedicà amb cos i ànima als treballs ordinaris que hi tenim i a tots els que se li encarregaven: la confiança sense esclatxes que mereixia Francesc Vallverdú implicava una tranquil·litat balsàmica quant a les feines que liderà, per delicades que fossin. Ho puc dir obertament, perquè n'he estat testimoni directe: va ser vicepresident de la Secció Filològica quan jo vaig fer-ne de president. Mai no va fallar, mai. I com a membre de l'Institut d'Estudis Catalans no recordo que hagués deixat d'assistir a cap convocatòria; a cap ni una. Així com no faltà a cap de les reunions de la nostra Secció. No ens manca la resposta seva, feta amb calma i precisió, a ni un sol paper en què periòdicament es demana l'opinió dels membres sobre qüestions lingüístiques o administratives de tota mena. Treballador infatigable. Torno a dir-ho: profundament lleial i exemplar.

Francesc Vallverdú, un buit que no es pot reomplir. Tenim, però, l'herència d'una obra i d'un capteniment que són perennes. Francesc Vallverdú ha estat, és i serà un referent ineludible.

Tot l'honor a Francesc Vallverdú!